

A terézvárosi Eulenspiegel elbeszélője

„Valamennyiünk kedves ismerőse volt Móricka. (...) A magam végtelen meséiben, amelyekkel szóval tartottam az osztályt, ezt a terézvárosi Till Eulenspiegelt felruháztam egy varázsmese, sőt egy hőseposz szereplőjének minden jó tulajdonságával.” (*Hosszúlépés*, 8.)

Az ős-Móricka mindig mást mond, mint amit elvárnak. Mert lehet-e ostobább feladat, hogy példát adjunk, „anya csak egy van”. Móricka a szódásüveggel válaszol: „anya, csak egy van”. Nem a válasz nevetséges, hanem a feladat.

A terézvárosi Eulenspiegel elbeszélője könyvtárak, levéltárak, antikváriumok, múzeumok, kis kocsmák meghitt vándora, fontos és kevésbé fontos diplomáciai tárgyalások résztvevője, Dante és a ponyva olvasója, aki a protokoll nélküli világ protokollját is ismeri, és a távolabbi óceán két partjáról, Kínából és Los Angelesből integet Új-Zéland felé, miközben még lélegzetét is Pesten és Budán veszi.

Olyanokat olvas, és olyanokról ír, akiket valószínűtlen, hogy rajta kívül még egyszer elolvasna valaki, és olyanokat olvas, és olyanokról ír, akiket már két-három ezer éve olvasnak, és akiről, közhiedelem, már mindent elmondtak. Vagy talán mégsem... Nem azért, mert elődeink ostobák voltak, hanem mert más volt a tapasztalatuk. Persze a tapasztalat nemcsak kor-, hanem egyénfüggő is, határozottan egyénfüggő, és ki tudná ezt jobban a terézvárosi Eulenspiegel elbeszélőjénél.

Három kontinensen járt, és három ezer év kultúrájával ismerkedik. A tudásvágynak is van Érosza, és Érosznak is tudásvágya, tehát a kíváncsiság kimeríthetetlen. Miért tanult meg annyi nyelvet? Családi hagyományból? Vagy hogy korszerűtlenségét kifejezze? Vagy hogy akkor is utazzon, amikor a határok zárva voltak? Vagy egyszerűen azért, mert szeret tanulni, és szeret játszani?

Főlöszleg a kérdéseket feltenni. Így történt. Szörényi egy kicsit mindenütt otthon van, és egy kicsit mindenütt idegen. És hogy ne lenne idegen, akinek első negyvenöt éve a kommunista világban telt el. Ezt már sohasem fogja kiheverni. De nem hisz az utópiákban, tehát nem hiheti, hogy valaha is volt vagy valaha is lesz aranykor.

Mivel alapos történeti ismerete volt, tudta, hogy semmi sem végleges. De hogy a változást megéli-e, azt sohasem tudhatta. Mégis, a maga szórakoztatására, és ha másnak nem, hát az utókornak, palackpostaként, megírta a *Delfináriumot*. Tárgyilagossága és a tények tisztelete nem hagyta el, hangsúlyozta, hogy cenzúra, a szövegek megcsonkítása a

kommunizmus előtt is bőven létezett. És ha személy szerint utál is valakit, szakmai érdemeit nem tagadja, és ha személy szerint szeret is valakit, szigorú kritikusa. Három könyvemnek volt lektora. Senkitől sem tanultam többet, mint tőle, legtöbbször egy-egy félmondatából.

Szörényi László fáradhatatlanul mesél és tanul, tanul és mesél, Vergiliusról, Horatiusról, Dantéről, Janus Pannoniusról, Zrínyiről, Vörösmartyról, Jókairól, az öncsonkításként kirekesztett magyarországi latin autorokról, kortárs írókról, a New York-i vámosról, egy szegedi kirándulásról, nagykövet kollégáiról stb., stb. Tanulmányai lábjegyzetektől zsúfoltak, a gondos filológiai apparátus az epikai hitelt erősíti. Ahogy egyik mestere, Arany János is szükségesnek tartotta az epikai hitelt. Ha tanulmányaiból elhagynánk a lábjegyzeteket, még egyértelműbben látszana Szörényi mesélni tudása, elbeszélői vénája. Korunk egyik hiteles tudósa elsőrangú elbeszélő. Kreatív memóriája miatt kapcsolhat össze látszólag összefüggéstelen dolgokat. A látszat a legveszélyesebb, mert a leglogikusabbnak tűnő valami, és Szörényi a látszaton túli összefüggéseket, vagy, egyszerűbben mondva, a látszat elfedte tényeket is iparkodik észrevenni. Ez a szerteágazó életmű, meseáradat hihetetlenül egységes, Szörényi első nagy tanulmányában (Arany Jánosról) a Hérodotosz megörökítette tauruszokra utalt, és évtizedekkel később az „olvasni érdemes volt” szavakkal fejezte be egyik rádióinterjúját.